

DIALOGUS XXII.

De

Beneficio LIBERTATIS, ac MONETAE Restitutæ.

PUBLIUS.

TRes mihi in omnibus meis sunt numi, *Libertatis* imagine & nomine clari, habitu tamen semper eodem: unde unum duntaxat eorum tibi pingere libuit, qui æris medii est. *Adversa* ejusdem Capite *Claudii* nudo conspicua, hos ejus titulos refert: *Tab. VI. Num. VII.*

TI.berius. CLAUDIUS CAESAR AUG.*ustus.* P.*ont.* M.*ax.* TR.*ibun.* Pot. IMP.*erator.* In *Aversa* stat fœmina, utraque manu extenta, læva tamen vacua, dextra autem pileolum gestat, ligamini, quod fœminæ a collo dependet, innexum. Pone: S. C. Circum autem lego: LIBERTAS AUGUSTA. Alter, qui apud me est, medii pariter moduli æreus numus *Hadriani*, inscribitur: LIBERTAS PUBLICA. Tertius parvi æris, atque *Antonini Pii*, solum habet lemma: LIBERTAS. Imago utriusque eadem plane, quæ primo e numo a me recensita.

TULL. Ex quo, Regibus expulsis, *Libera* facta est Roma, nullum fere Numen præ Dea LIBERTATE sanctius coluit. In cæteris Deorum sacris ara quidem ignibus caluit: sed animus frigit. *Libertati* porro omnium corda immensis desiderii ignem veluti perpetuum servaverunt. Omnium certe Quiritum, etiam sub Cæsaribus quantumcunque bonis & optimis, idem tamen sensus erat, quem *Plinius*, uti *Trajano*, suo, ita nulli demum Principi excidere voluit: nimirum subditis omnibus, præ quorumvis munerum summorum, & honorum collatione, dulcius tamen fore, si *Liberi* esse finerentur. *Semperque meminisse debes* (ajebat) *nullam tantam Potestatem cuique dari posse, ut non sit GRATOR Potestate LIBERTAS.* Sive itaque hæc mellea *Circe* aut vere Romanis obtingeret, aut umbra duntaxat sua ad horam illuderet: illico LIBERTAS, cum ante, tum sub Cæsaribus, tam vano, quam specioso nomine jactari in numis solebat. *Plin. Pa. neg. c. L. XXXVII*

III. Sic cum *Lucius Brutus* e Gente *Junia*, Rege ultimo *Tarquinio* superbo ejecto, *Liberam* reddidisset *Rempubicam*, meruit, post multa etiam secula ejus memoriam in numis renovatam fuisse: quorum pars anterior Caput fœmineum, adscripto nomine: **LIBERTAS**: nimirum *Populo Romano* asserta, exhiberet. Posteaquam *Luc. Cassius Longinus* *Tribunus plebis* sub Ann. Urb. Cond. **DCLIII.** *Tabellariam legem*, ab Authore *Cassiam* dictam, tulisset, vi cujus facta est *Populo potestas*, suffragia ferendi per tabellas in urnulam immittas: quibus vel litera **A. i. e. Absolvo**, vel **C. i. e. Condemno**, insculpta erat: editi jam iterum numi cum Capite, & nomine **LIBERTATIS**, plane ad sensum *Ciceronis* ita declamantis. *Tabellaria Lex* a **L. CASSIO** ferebatur: *Populus LIBERTATEM* agi suam putabat. Et alibi: *Ponam principium justissimæ LIBERTATIS Legem CASSIAM*, qua suffragiorum jus potestasque convaluit. Tertium item: *Habeat sane Populus Tabellam, quasi Vindicem LIBERTATIS*. Interfecto tandem *Julio Cæsare*, signatum illico in denario *Gentis Junia*, itemque *Pletoria*, hinc quidem *Caput M. Bruti*, percussorum *Cæsaris Antesignani*, vel *Caii Cassii*, cum lemmate: **LIBERTAS P. opuli. R. omani. RESTIT. uta**: inde cum *Pileo*, pervulgato apud *Quirites* *Libertatis* symbolo, duos inter pugiones constituto, subscripta die: **EIDUS MAR. tii**, qua cædes hæc infanda recuperandæ, ut putabatur, *Libertatis* ergo parata fuit. Et hæc sub *Libera* fere *Republica*.

Cicer. pro Sexto, c. 48
Id. pro Cornelio apud Afcon. Id. de Legib. L. III c. 17.

IV. Dum autem fata destinatam submisere horam, ut tentata a *Julio* *Monarchia*, per filium *Cæsarem Augustum*, convulsa penitus *Libertate* *Reipublicæ*, immobilis firmaretur: *Deæ* tamen hujus umbram vel levissimam *Roma* illico confectata est, mox ut *Senatui*, *Magistratibus*, *Populove*, vel tantillum amplioris in re aliqua potestatis a *Principibus* subinde melioribus permissum est: immo propensior tantum in *Rempubicam* voluntas luculentiori quapiam deforis contestatione adpromissa est. Prodidit *Suetonius* de *Augusto*, eum *Voluntatem* illam, quam in *Rempubicam* præ se ferret, & voce sæpius, dum præsidebat *Senatui*, tandem & publico edicto sic contestatum esse. *Ita mihi SALVAM ac SOSPITEM REMPUBLICAM* *hæere* in sua sede liceat, atque ejus rei fructum percipere, ut **OPTIMI STATUS AUCTOR** dicar: & moriens, ut feram mecum spem, mansura in vestigio suo **FUNDAMENTA REIPUBLICAE**, quæ jecero. Cui scriptor de suo extemplo subdidit: *Fecitque ipse se compotem voti, nifus omni modo, ne quem NOVI STATUS* paniteret. *Novi*, non ergo antiqui amplius, i. e. *Liberi Status*. Et tamen meminit *III. Spanhemius* insignis argentei maximorum e genere numi in *Theauris Gallorum Regiis*, qui sit *Augusti*, & hoc elo-

Spanhem. Tom. II. P. 528.

gium ferat: LIBERTATIS P.opuli. R.omani. VINDEX. Noverat videlicet Augustus callidus providusque Princeps, non leve, vel captandæ civium benevolentia, vel securitati propriæ retinendæ momentum conferre posse, blanda quadam specie RESTITUTÆ LIBERTATIS, molestantam Quiritum Liberorum nepotibus servitutis imaginem, sibi vero intutum tyrannidis odium opportune subducere. Spes eundem hoc pacto, apud se quidem non vana, mulcebat, posse LIBERTATEM, ac DOMINOS misceri, quod apud Tacitum negasse Tencteros legere licet: neque sub Optimo Principe res omnino dissociabiles esse LIBERTATEM, AC PRINCIPATUM.

Tacit. Hist. L. IV. c. 64.

Id. in vita Agricol. c. 3

Verumtamen multos equidem Roma Augusto nomine verebatur, qui tamen, ut Augustus Cæsar, minime se gesserunt. Quæ enim bonæ suæ in Rempublicam voluntatis testimonia subdole perfæpe: ac composita fraude ediderunt, paulo post subsecuta acerbissima tyrannide sunt everfa. Tiberii vafritiem cogitemus, de quo primum Suetonius laudat. Speciem LIBERTATIS quamdam induxit, conservatis Senatui, ac Magistratibus, & MAJESTATE PRISTINA, ET POTESTATE: neque tam parvum quidquam, neque tam magnum publici privati que negotii fuit, de quo non ac Patres Conscriptos referretur. Et iterum: Cetera quoque non nisi per Magistratus, & jure ordinario agebantur, TANTA CONSULUM AUCTORITATE, ut Legati ex Africa adierint eos, querentes, trahi se a CAESARE, ad quem missi forent. Audi porro, quæ ab eodem scriptore deinceps afferuntur. Mox, ait idem, in omne genus crudelitatis erupit, nunquam deficiente materia. Sigillatim crudeliter facta ejus exequi longum est - - - nullus a pena hominum cessavit dies, ne religiosus quidem, ac sacer. Omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum simpliciumque verborum &c. Ubi tunc, obsecro, Majestas Pristina, & Potestas Senatus? Ubi Consulum Auctoritas? Ubi Jus ordinarium? O fallax species Libertatis! Ita sub Cajo, sub Claudio, sub Nerone, sub Domitiano, plurimisque aliis actum: immo sub omnibus Augustis retenta sibi Potestas omnis suprema, quæ toties viguit, quoties voluit: Reipublicæ porro nil nisi fucus subinde inanis Auctoritatis est factus.

Sueton. in Tiber. c. 36

Id. ibid. c. 31.

Id. ibid. c. 61.

Nihilofecius tamen quamplurimos cernimus numos cum speciosis lematibus: LIBERTAS: LIBERTAS AUGUSTA: LIBERTAS PUBLICA: LIBERTAS P.opuli. R.omani. LIBERTAS RESTITUTA. Peculiares porro sunt numi: Primum ille, quem Cl. Harduinus, referente Ill. Spanhemio, vult excussum post excessum Neronis, hinc quidem sine capite, aut nomine

VI.

Spanhem. Tom. II. p. 410.

mine ullius Augusti, inscriptum duntaxat: S.enatus. P.opulus. Q.ue. R.oma-
nus. inde cum lemmate latino: PAX ET LIBERTAS: vel cum epigra-
phe Græca, quæ idem sonat: ΕΙΡΗΝΗ & ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ. Quem qui-
dem numum *Harduinus* perperam in testem assumit, quasi vero *Nerone* ex-
tincto Respublica in *Libertatem* se afferuisset, neque *Galba*, *Otto*, atque
Vitellius per sese Augusti, sed *Triumviri* duntaxat Reipublicæ, existissent.
Idem unde supra p. 528 Deinde quos rursus laudat *Ill. Spanhemius*, *Vespasiani* numi, in *Aversa*
vel sine, vel intra coronam querneam inscriptum habentes: ADSE-
TORI LIBERTATIS PUBLICAE. Item aureus *Gallieni* numus, in cu-
jus anteriori parte circum Caput ejusdem legitur: GALLIENUM AUG.
sum. P.opulus R.omanus. (subaudi) veneratur, colit, aut prædicat: in
Aversa deinde circum fœminam cum pileo stantem sequitur: OB. LI-
BERT.atem. RECEP.tam.

VII. *PUB.* Hic certe, si uspiam, vani fuisse *Quirites* deprehenduntur.
TVLL. Recte si æstimaverimus, non tam vanos, quam jugi sui, ac
potestatis Augustæ perpetuo impatientes eos fuisse arbitrandum est. Quo-
ties proinde Cæsares his in numis pileum contuiti sunt, & nomen *Libertatis*
legerunt: habebant sane, quod suæ Potestati metuerent, modisque
omnibus prospicerent. Anne exiguum specimen putas *Libertatis* semper
affectatæ tot cædes Augustorum liberrime patratas? Recte igitur *D.*
Hieronymus ad amicum olim perscripsit: *Cito indignatur LIBERTAS, si*
opprimitur. Nemo plus impetrat a LIBERO, quam si servire non cogit.
Tuum cæteroquin *Claudii* numum, cujus occasione hæc prolixius di-
cta, quod attinet, non reperio, quid *Libertatis* ille Reipublicæ indul-
serit: *Libertis* vero quamplurimam indulisse licentiam ac potestatem,
maximo ei vitio datur. *Liberti* porro erant servi manumissi, sive a
dominis suis in libertatem restituti: cujus beneficii certissimum erat va-
dimonium, si in templum *Feroniæ* deductis, capite integre raso, pileus
imponeretur, manifestum *Libertatis* sibi redditæ signum. Id sibi contin-
gere optabat ille servus apud *Plautum*, inquit:

*Plaut. Am-
phitr. I. I.
306.*

Quod utinam faxit Jupiter, ut raso capite portem
PILEUM!

*Gellius
Noct. At-
tic. L.VII.
c. 4.*

Quamquam essent & servi pileati, qui venum exponebantur a Dominis ea
conditione ut nullum vendentes periculum, sive sanitatis, sive probitatis,
in se susciperent, & nullatenus pro eis, quod moris alias erat, cavere
vellent. Apud quos proinde pileus nota fuit non parvæ injuriæ.

PUB. So-

PUB. Superest, ut ad *Monetam* convertaris, quam residuus nobis **VIII.**
 hodie numus lemmate suo eloquitur, mihi tamen plane incognitus. Te-
 neo equidem geminos numulos argenteos: *Hadriani* unum, in cujus *Aversa*
 stat *fœmina*, dextra *bilancem* tenens, lævoque *brachio* *Cornucopiæ* su-
 stinens, cum *epigraphe*: *MONETA AVG.usti*: Alterum *Septimii Severi*,
 pari *fœminæ*, sed *sedentis* imagine, & lemmate: *MONETA AVGG.ustorum*.
Præterea tres alios *æreos*, ac *medios*, *Diocletiani Jovii Maximiani*
Herculei, & *Constantii Chlorig*. Ubique in *Aversa* par, ut dixi *fœmina*
 adstat, circum vero in unoquoque lego: *SACRA MONETA AVGG.ustorum*.
ET CAES. arum. NOSTR. orum. Quem vero tu pinxisti, nullibi
 apud me reperio. **TULL.** Regium hoc e *Galliarum Thesauris* cimelium
 est, numusque *maximi moduli*: quem **III.** *Spanhenius* rursus mihi sup-
 peditavit. Qui cum sit *Probi* Imperatoris, adeoque jam multum collapsi *Spanhem.*
 imperii, in cætera ejusdem ævi *pygmea* numorum, aut *numulorum* ve- *Tom. II.*
 rius, *abjectaque* *supellectile*, *pretii* vere *Augusti* est. Omnia in hoc nu- *p. 309.*
 mo *exquisita*, & *peculiarioria* sunt. *Adversa* enim *protomen* habet, seu *Pro-*
bi *laureati* *effigiem* ad *medium* fere *corporis*: qui *dextra* *sceptrum* *ducale*,
læva *ingentem* *clypeum* *gestat*, *addito* quoque *vultu* *conjugis* *suxæ*, *cujus*
nomen *ignoratur*. Circum *scribitur*: *IMP.erator. CAES. ar. PROBVS. IN-* *Tab. VI.*
VIC. tus. P. ius, F. elix. AVG. ustus. In *Aversa* non una, sed tres, ut *vides*, *Num.*
fœminæ *adstant*, cum *balance* *quælibet* ac *Cornucopiæ*, *cubante* *insuper* *VIII.*
ad pedes *singularum* *acervo* *parvulorum* *veluti* *lapillorum*. *Lemma* est:
MONETA AVG.usti.

PUB. Dum *meis* in *Numis* *unica* *tantum* *ubique* *fœmina* *adstat* *cum* **IX.**
balance & *Cornucopiæ* *videri* *ea* *mihi* *poterat* *Æquitatis*, seu *Justitiæ*
imago, nisi *nomen* *Monetæ* *diserte* *undique* *legerem*. Ast in hoc *numo*,
 tametsi *lemma* *abesset*, cum *tres* *fœminas* *intuear* *cum* *acervis* *ad* *pedes*,
 facile *agnosco*, *cubare* *hic* *glebularum* *triplicis* *metalli*, *auri* *videlicet*, *ar-*
genti, & *æris*, unde *monetæ* *ferri* *solent*, vel *forte* *monetas* *jam* *casas*:
 quemadmodum, ut in *Exercit. prox. me* *docuisti*, *IIIVIR. i. Auro. A. r-*
gento. A. ere. F. lando. F. eriundo. in *numis* *describuntur* *illi*, *quibus* *cura*
Monetæ *commissa* *erat*. **TULL.** *Quam* *dextre* *mysterium* *omne* *tuo* *Mar-*
te *assequeris*: *cujus* *ut* *apud* *te* *periculum* *facerem*, *non* *nisi* *acervos* *par-*
vulorum *veluti* *lapillorum* *tibi* *supra* *commemoraveram*, *metalla* *dissimu-*
lans. **PUB.** *Bilancem* *Moneta* *otiosam* *minime* *tenet* *cum* *plurimum* *sane*
omnium *hominum* *interfit*, *quibus* *pecuniæ* *usus* *est*, *justo* *eam* *ponde-*
re, *debitaque* *bonitate*, ac *metalli* *puritate* *constari*: *ut*, *quotquot* *de-*
rum *emunt*, *sive* *vendunt*, *æqua* *mercis*, ac *pretii* *proportione* *media*,
 detri-

detrimentum rei facie familiaris non subeant. Valde enim iniquum est, & in cæteris furtis fere præcipuum, si pecunia fallat, dumque in omnium manibus versatur, non civem unum, vel domum, sed civitates, ac provincias totas decipiat. E converso, si æqua illa sit, mercimonia, uti lætissime florent, sic felices provincias reddunt, ac divites: quare Moneta in numis Cornucopiæ pariter haud frustra ostentat.

- X. *TULL.* Et hæc sapienter advertis: abinde vero facile quoque pervideas, quemadmodum jus signandæ Monetæ ad solos Principes spectat, quorum imago, ibi conspicua, fidem suam quodammodo de æquitate probitateque numi apud omnes interponit, ita non infamam fuisse Gloriæ Augustæ partem, *Monetæ*, ut justa esset, sollicitè cavere, atque curare, quod *Symmachus* monuit, nimirum: *Flandæ MONETÆ nequitiam decoquat larga purgatio.* Hanc ergo sollicitudinem in Principe vel laudare, vel exigere certe videntur hi numi. Id quod clarissime prædicat *Alexandri Severi* numus cum diserto hoc lemmate: RESTITVTOR MONETÆ: quod circa Imperatoris, cum hasta & patera stantis, imaginem legitur. Pinxit eum *Cl. Patinus.* Alterius numi meminit *Cl. Genebrierius*, differens de *Nigriniano*, qui est æreus *Galerii Maximiani* ita inscriptus: SACRA MONET. a. VRB. is. AVGG. uslorum. ET. CAESS. arum. NN. ostrorum: ubi per Urbem utique Roma Metropolis Augusta accipienda est. Quandoque tamen numi, in quibus *Moneta* legitur, vel ejus imago cernitur, prædicant Beneficium Monetæ cudendæ indultum. Hujusmodi est numus *Augusti*, ejusdem honoribus a Colonia Patrensi signatus, cum epigraphe: INDVLGENTIA AVGVSTI MONETA IMPETRATA. Brevius idem Beneficium in variorum aliorum Cæsarum numis ita commendatur: INDVLGENT. ia. AVG. usli. Sive: PERMISSV aut PERM. issu. AVG. usli, vel CAES. aris. Quinimmo subinde hoc jus etiam a Proconsularibus viris concessum in numis legitur: Ut: PERMISSV DOLABELLAE PROCOS. ulis. PERM. issu. L. ucii. APRONII. PROCOS. ulis. III.

- XI. Jam porro, optime Publi, me vela contrahere *Politice Augustorum Gloriæ* apud te opus est: quandoquidem & diffusi jam nimirum fuimus, & inops atque egenâ arcula tua plures nobis numos haud sufficit. Æquum tamen erit, ut sequenti adhuc Dialogo, vel etiam altero, *Augustarum* etiam virtutes præcipuas nonnullis e numis discamus. *PUB.* Omnes equidem eos, qui Romæ olim in circo decurrebant, ardentius nihil prospexisse, ac Metam, facile persuadeor: me vero terret hoc nomen, qui vellem, ut præsens hoc stadium nostrum, quousque e numis aliquid di-

scen-

teendum est super , perpetua veluti arena decurreret. Sed enim non æque sibi facile est, exire quotidie mei causa, atque e præclarissimis undique scriptoribus haurire, quo fitim meam affatim restinguas: ac mihi est, fonte sic liberrime currente amplissime bibere. Quies tibi debetur, ut vires dulciter repetas: mihi otium, ut singula, quæ tam largiter doces, secreta mecum animi meditatione salubriter concoquam. Dies ergo, quos dixeras, addamus de Augustarum adhuc Virtutibus: quibus expensis arcum tandem remittamus. *TULL.* Placet sane, quod ferves pariter, ac pariter sapis: id, quod multi non queunt, in alterutro nimii. Tu differenti mihi summa cum jucunditate auscultas, quo ipso tanto magis disertum me reddis: silentium vero tandem indicenti rursus facillime acquiescis, uti non parva, ita merito magni a me facienda animi tui, atque cupidinis moderatione. Medium ergo cum teneas, mi Publi, beatus es.

DIALOGUS XXIII.

De

Virtutibus AVGVSTARVM, & peculiariter de Typis
NVPTIARVM, MAJESTATIS, & PVLCHRITV-
DINIS.

PUBLIUS.

Cum tu ad Augustarum Virtutes e numis prædicandas accedis, vereor, Judicium Paridis nobis oboriturum, notæ inter sæminas, maxime principes, arrogantia ergo: vide sis, cui pomum, ceu pulcherrimæ, dederis, ne rursus Trojæ incendia suscites.

TULL. Lepide me hodie provocas: quia vero Romæ jam stantis, immo amplissime florentis monumenta aurea, argentea, ærea versamus, jam Trojæ, e cujus ipsa cineribus exurgere debuit, ruituræ metu liberi sumus. Sed ad seria ut accedamus, *Majestatem* quidem in Fœminis Augustis, aut *Pulchritudinem*, testæ duntaxat nomine prædicant numi, subque Junonis, aut Veneris imagine celant: contra vero *Pudicitia*, *Concordia*, *Fecunditatis*, *Pietatis* elogia, tanquam propria Conjugum, & Matrum